

ХРОНІКА

ТИМУР ГОРБАЧ (Київ)

Х МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «COLLOQUIA RUSSICA: ДИПЛОМАТІЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ РУСІ (X–XVI ст.)»

Ювілейна міжнародна наукова конференція з циклу «Colloquia Russica» відбулася 9–11 жовтня 2019 р. у Кракові. Організатором форуму виступив інститут історії Ягеллонського університету, а місцем проведення зустрічей став «Collegium Maius» – найстаріша будівля цього освітнього закладу. Чільне місце у програмі посідала презентація результатів досліджень з історії дипломатичних практик середньовічної Русі X–XVI ст. До участі в конференції зголосилися 34 дослідники з Польщі, України, Білорусі, Росії, Чехії, Сербії, Болгарії, Словенії, Словаччини, Литви, Туреччини.

Церемонія відкриття розпочалася з привітального слова організаторів заходу й інавгураційної лекції *Малгожати Сморгонь-Ружицької* (Краків) на тему «Книги та інші дипломатичні дарунки крізь призму іконографії». Дослідниця розповіла про значення середньовічних ілюстрованих кодексів, що їх візантійські правителі дарували руським князям під час дипломатичних перемовин, та про їх вплив на мистецтво художнього оздоблення руської рукописної книги. Наступною пролунала лекція *Мирослава Волощука* (Івано-Франківськ) «Кого відправляли угорські королі XI–XIII ст. in variis legacionibus in Rutheniam: родинна належність і соціальне становище», присвячена просопографічним портретам послів угорських королів із династії Арпадів, які вирушали з дипломатичними дорученнями до Русі.

Подальша робота конференції проходила у форматі шести секційних засідань, організованих за проблемно-хронологічним принципом. На першій секції, яка охоплювала проблематику дипломатичних контактів Русі з Візантією, Болгарією, Угорщиною, Священною Римською імперією та Хозарією впродовж X – першої половини XI ст., із доповідями виступили *Конрад Левек* (Краків; «Печатки як археологічне свідчення дипломатичних контактів Русі з Візантією в X ст.»), *Володимир Кузовков* (Миколаїв; «Похід русів на Каспій і русько-хозарський договір у контексті міжнародних відносин першої чверті X ст.»), *Івелін Іванов* (Велико-Тирново; «Між війною та дипломатією: Русь і Болгарія в першій половині X ст.»), *Остан Кардаш* (Івано-Франківськ; «Хто відправив «legati Ruscorum» на Кведлінбурзький з'їзд 973 р.»), *Артем Папакін* (Київ; «Дипломатичний дар як один із шляхів імпорту престижного озброєння на Русі в X ст.»), *Кароліна Мадея* (Краків; «Проблема дипломатичних відносин між Угорщиною та Руссю за правління Ярослава Володимировича»).

Робота другої секції сконцентрувалася навколо проблем, присвячених відображенню дипломатичних практик у літературних пам'ятках Київської Русі, ролі династичних союзів у системі міжнародних відносин, а також переговорним здібностям руських

князів. Свої реферати зачитали *Аркадіуш Сівко* (Краків; «На Сутейску мира творить с ляхы» – русько-польські мирні переговори у світлі Повчання Володимира Мономаха), *Сімон Малменваль* (Любляна; «Паломництво як релігійний фактор міжнародних відносин: віддзеркалення “себе” та “іншого” у подорожніх записках руського ігумена Данила), *Ілля Паришин* (Львів; «Зброя як дарунок у руській середньовічній дипломатичній практиці»), *Марія Самонова* (Гомель; «Династичні союзи як елемент дипломатії полоцьких Рогволодовичів у X–XIII ст.»), *Дюра Гарді* (Новий Сад; «Рюрикович в ролі дипломата: Ростислав Михайлович в болгарсько-нікейських переговорах 1257 р.»).

Засідання третьої секції відкрив *Андрій Стасюк* (Івано-Франківськ), який виступив із доповіддю «Духовні особи на дипломатичній службі галицьких князів у середині XII – першій половині XIII ст.». Після того пролунали виступи *Валерії Легети* (Чернівці) «“И прислаша немци послы своя”: дипломатичні відносини міст Лівонії та Великого Новгороду перед Раковорською битвою 1268 р.», *Тимура Горбача* (Київ) «Володимирське посольство до Пруссії восени 1325 р.», *Вітаса Янкаускаса* (Вільнюс) «Дипломатія Великого князівства Литовського наприкінці 40-х рр. XIV ст.», *Марціна Іралі* (Краків) «Латинський шантаж»: Проблема новгородської апеляції до Константинополя у справі суперечок про “місячний суд”».

У проміжку між роботою секцій відбулися наукові дебати на тему: «Австрійський міст” в контактах Русі із Західною Європою» за участі *Олексія Мартинюка* (Мінськ), *Костянтина Єрусалимського* (Москва) та *Мирослава Волощука*. Після завершення дискусії було заслухано лекцію *Костянтина Єрусалимського* «Від Литви до Речі Посполитої: Московська дипломатія перед обличчям нової держави (1533–1584)».

На засіданні четвертої секції доповіді виголосили *Андрій Федорук* (Чернівці; «Руське королівство та Подільське князівство: проблема дипломатичних контактів у 1374 р.»), *Яніна Рієр* (Могильов; «Відображення системи влади в Полоцьку в міжнародних договорах XIV ст.»), *Павел Смірж* (Ліберець; «Титули представників Лівонії, Новгороду і Пскова в русько-лівонських договорах кінця XII – початку XVI ст.»), *Олег Луговий* (Одеса; «Візантійське посольство до Москви 1415 р.»), *Олексій Мартинюк* «“Наліво підеш – життя втратиш”: дипломатичне забезпечення поїздок іноземців по землях Русі в першій половині XV ст. і казус 1438 р.»).

Дипломатичні контакти Великого князівства Московського з німецькими землями стали головною темою виступів учасників п’ятої секції (11 жовтня). *Дана Пічкова* (Прага) розповіла про «Перші угоди між великими князями московськими та імператорами Священної Римської імперії», а *Філіп Подберьозкін* (Мінськ) виголосив доповідь під назвою «Почесть чи “помилка перекладача”? “Юр’ївська данина” очима лівонських дипломатів (1474–1554)».

Під час засідань шостої секції було представлено низку доповідей, присвячених особливостям дипломатичних звичаїв Московської Русі XVI ст. Пролунали виступи *Ірини Колузаєвої* (Варшава) «Посольство в дорозі: Московські дипломати в прикордонній Орші», *Ізабелли Корчагіної* (Варшава) «Культура пиття алкоголю в дипломатичному церемоніалі московського двору в описах іноземців XVI ст.»), *Юлії Закржевської* (Санкт-Петербург) «Проекти династичних шлюбів як форма дипломатії великих князів московських в XVI ст.», а також *Лукаша Рибара* (Братислава) «Дипломатичні місії Миколая Варкача та Азі Хосрова до московського царя в 1593 р.».

Пізнавальними для учасників заходу були короткі лекції з історії повсякденного життя мешканців Русі, а також майстер-класи з елементами костюмовано-театралізованого дійства за участю членів реконструкторського клубу «Wotczina Ragor» (Краків).

Завершальну частину форуму було присвячено презентації нових видань з історії середньовічної Русі. Конференція відбулася на найвищому рівні завдяки копійчій організаторській праці автора та незмінного керівника проекту «Colloquia Russica» Віталія Нагірного. Заплановане видання збірника матеріалів.